

T-REX: COM ES POT SOBREVUIRE A LA GESTIÓ DELS DRETS D'AUTOR DELS RECURSOS D'APRENTATGE

Elisabet Cervera-Biedma, Universitat Oberta de Catalunya. Àrea de Biblioteca i Recursos d'Aprenentatge. Serveis de Biblioteca per a l'Aprenentatge, rambla Poblenou, 156, tel. 933263557, ecerverab@uoc.edu, <<http://biblioteca.uoc.edu>>.

Cristina López-Pérez, Universitat Oberta de Catalunya. Àrea de Biblioteca i Recursos d'Aprenentatge. Serveis de Biblioteca per a l'Aprenentatge, rambla Poblenou, 156, tel. 933263521, clopezpe@uoc.edu, <<http://biblioteca.uoc.edu>>.

Patricia Pérez-Peña, Universitat Oberta de Catalunya. Àrea d'Assessoria Jurídica. Propietat intel·lectual, av. Tibidabo, 39, tel. 932535788, pperezpen@uoc.edu, <www.uoc.edu>.

Resum:

Aquest article exposa el model de gestió que es duu a terme a la UOC pel que fa als recursos d'aprenentatge, des que el professor dissenya l'assignatura i selecciona els recursos que acompanyaran les activitats d'aprenentatge fins que es pengen a l'aula virtual perquè els estudiants els puguin consultar. A més, presenta la implementació d'una nova eina de creació pròpia, la TREX («Traçabilitat de Recursos Externs»), que ajuda totes les parts implicades (Biblioteca, Assessoria Jurídica i Gestió Pressupostària) a gestionar els drets d'autor dels recursos externs. Finalment, també s'hi mostra el desenvolupament paral·lel d'un espai sobre propietat intel·lectual al web de la Biblioteca Virtual de la UOC (BVUOC) per a la formació de la comunitat UOC sobre els aspectes legals dels recursos d'aprenentatge.

Resumen:

El presente artículo expone el modelo de gestión que se lleva a cabo en la UOC en cuanto a los recursos de aprendizaje, desde que el profesor diseña la asignatura y selecciona los recursos que acompañarán a las actividades de aprendizaje hasta que se cuelgan en el aula virtual para que los estudiantes puedan consultarlos. También se presenta la implementación de una nueva herramienta de creación propia, la TREX («Trazabilidad de Recursos Externos»), que ayuda a todas las partes implicadas (Biblioteca, Asesoría Jurídica y Gestión Presupuestaria) a gestionar los derechos de autor de los recursos externos. Finalmente, se muestra el desarrollo paralelo de un espacio sobre propiedad intelectual en la web de la Biblioteca Virtual de la UOC (BVUOC) para la formación de la comunidad UOC sobre los aspectos legales de los recursos de aprendizaje.

Paraules clau: recursos d'aprenentatge, biblioteca universitària, propietat intel·lectual, drets d'autor, copyright, drets d'explotació, CEDRO, Creative Commons, domini públic, UOC, BVUOC.

Palabras clave: recursos de aprendizaje, biblioteca universitaria, propiedad intelectual, derechos de autor, copyright, derechos de explotación, CEDRO, Creative Commons, dominio público, UOC, BVUOC.

1. La Biblioteca de la UOC i la seva oferta de serveis per a l'aprenentatge i la docència

Els recursos d'aprenentatge que es gestionen des de la Biblioteca Virtual de la UOC (BVUOC) són una de les peces centrals de tot el model d'aprenentatge de la Universitat (UOC, 2015). La BVUOC, que va ser configurada com un servei clau de suport a les tasques de docència, aprenentatge i recerca de la UOC, va ser concebuda des de la creació de la mateixa Universitat, en el marc d'Internet, i evoluciona avançant-se en tot moment a les necessitats dels seus usuaris, la comunitat UOC.

Figura 1. Web de la BVUOC

El marc natural de desenvolupament de la docència i, per tant, on els nostres usuaris s'interrelacionen i on s'estableix el marc docent i d'aprenentatge és el Campus Virtual. La Biblioteca hi és present per si mateixa o bé contextualitzada en els diferents processos, com el d'aprenentatge i docència a les aules virtuals de totes les assignatures que configuren el dossier d'oferta de programació any rere any (Cervera, A., 2010).

La BVUOC s'organitza en dos grups operatius per satisfer les necessitats dels usuaris: el grup de serveis per a l'aprenentatge, que dóna servei a tota la comunitat d'aprenentatge i docència (estudiants, professors, consultors i tutors), i el grup de serveis per a la recerca, que dóna servei a tota la comunitat investigadora (professors-investigadors i doctorands). La gestió dels recursos d'aprenentatge constitueix un dels serveis clau de l'operatiu dels Serveis de Biblioteca per a l'Aprenentatge (SBA).

Serveis de la Biblioteca per a l'aprenentatge aglutina tots els serveis de la BVUOC que donen suport als professors i estudiants en la seva activitat docent i d'aprenentatge a la UOC. Organitzats temàticament, treballen com a referents dels estudis cinc bibliotecaris (*liaison librarians*: Cervera-Farré, A., i altres (2015)) especialitzats en cadascuna de les àrees d'estudi de la UOC.

L'oferta de serveis dels SBA respon a la necessitat d'oferir de forma més eficient l'acompanyament al docent al llarg de tota la seva activitat a la Universitat: des que conceptualitza una assignatura fins que la posa en pràctica i, finalment, l'avalua. En el model d'aprenentatge de la UOC, els recursos d'aprenentatge esdevenen una peça clau i es doten i es configuren des de l'acompanyament de la Biblioteca fins als docents.

Materials de l'assignatura

El servei de documentació [Audiovisual](#)
L'edició en paper [Audiovisual](#)
La gestió de continguts [Audiovisual](#)
Assumir el canvi [Audiovisual](#)
Reptes de futur [Audiovisual](#)
La gestió de continguts en un mitjà de comunicació. Estudi de cas de La Vanguardia **pdf**
La nova editora web [Audiovisual](#)
Hemeroteca online [Audiovisual](#)
La publicació online [Audiovisual](#)

Cercador de materials

☒ materials de l'aula
☐ materials de la UOC

Formats de materials

WEB **HTML 5**
Nou format web dels materials (HTML 5)
AudioLibre
Fixers mp3 i en zip per DAISY.
VideoLibre
Text i àudio en mp4.
Mobipocket
Format text per a dispositius portàtils, eBooks i PCs.
ePub
Format text per eBooks (Sony Reader i BeBook).
PDF (A6)
PDF en mida A6
Més informació

Bibliografia recomanada

Fonts d'informació

Altres materials complementaris

Recursos en línia

Lectures recomanades

Lectures bàsiques

Lectures complementàries

Acosta-Valdés M.; Ramírez-Céspedes, Z.; Marrero-Santana, L. (2011) "Organización de la información en sitios web periodísticos". A El profesional de la información, v. 20, n. 1, enero-febrero 2011, pp.54-59.

Caraballo, Y. (2007). "La gestión de contenidos en portales web". A ACIMED, v.15, n. 3, mar 2007.

Franquet, R.; Villa-Montoya, M. I. "Gestores de contenido en la arquitectura de la producción multiplataforma. El caso de Televisió de Catalunya". El profesional de la información, v. 19, n.4, julio-agosto 2010.

García, J. A. [et. al.] "Integración de redacciones en Austria, España y Alemania: modelos de convergencia de medios". Análisis, 38, 2009, p. 173-198.

Serrano-Cobos, J. (2007). "Evolución de los sistemas de gestión de contenidos (CMS). Del mainframe al open source". A El profesional de la información, v. 16, n. 3, mayo-junio 2007, pp.213-215.

Muras, M. A. (2009). "Una aproximación a los gestores de contenidos (CMS)". A Mosaic. Tecnologías y comunicación Multimedia, 23 de diciembre de 2009.

Pérez Montoro, M. (2010). "Arquitectura de la información en entornos web". En El profesional de la información, v. 19, n. 4, julio-agosto 2010, pp.333-337.

Sarduy, Y. y Urra, P. (2006) "Sistemas de gestión de contenidos: En busca de una plataforma ideal". A ACIMED, v. 14, n. 4, jul-ag. 2006.

García, Xavier (2004) "Introducción a los Sistemas de Gestión de Contenidos (CMS) de código abierto". A Mosaic. Tecnologías y Comunicación Multimedia, 29 de noviembre de 2004.

Cerca de bases de dades.

Cerca de revistes.

Selecció de recursos de comunicació.

Guia de lectures (elaborada pels consultors de l'assignatura).

Cerca recursos de comunicació.

Figura 2. Materials i fonts de l'assignatura

Els serveis queden configurats entorn el procés de disseny, execució i avaluació dels recursos d'aprenentatge de les assignatures. A la UOC, la definició de les assignatures s'acompleix quan es dissenyen els programes. És en aquest moment quan es determinen les competències que han d'assolir els estudiants. A partir d'aquí es defineixen les activitats d'aprenentatge que permetran l'adquisició d'aquestes competències i se seleccionen quins són els millors recursos d'aprenentatge per guiar els estudiants i proporcionar-los el suport necessari per a

4

un seguiment correcte de l'assignatura. Un cop s'ha conceptualitzat l'assignatura, s'ofereix als estudiants i comença el procés de docència i aprenentatge. En aquest moment és quan els professors i els estudiants poden comprovar si tant les activitats com els recursos d'aprenentatge definits a priori s'adeqüen a l'adquisició de les competències definides a l'assignatura. Després d'avaluar-ho, s'inicia un període de reflexió i anàlisi que permetrà avaluar el detall de l'evolució de l'assignatura i dels recursos d'aprenentatge, amb la qual cosa es podran detectar les millores que calgui implementar en el semestre de docència següent.

2. La gestió dels recursos d'aprenentatge

Tal com s'ha detallat anteriorment, tota la gestió de recursos d'aprenentatge de les assignatures es porta a terme de forma centralitzada des del grup dels Serveis de Biblioteca per a l'Aprenentatge de la BVUOC. Però durant el procés també hi intervenen altres actors, són els següents:

- Assessors jurídics, especialitzats en temes de propietat intel·lectual que, a la UOC, porten a terme la seva tasca des de l'Àrea d'Assessoria Jurídica.
- Tècnics de gestió acadèmica i gestors de programa, figura que s'encarrega d'assegurar el correcte desenvolupament d'un programa: en l'àmbit econòmic, captació, dotació de recursos d'aprenentatge, etc.
- Tecnòlegs, que vetllen pel correcte funcionament dels recursos d'aprenentatge a les aules.
- I els editors d'Oberta Publishing¹, l'editorial de la UOC, empresa del grup UOC, que s'encarrega de fer tot el procés editorial dels materials didàctics de la Universitat.

De la mateixa manera, en tota la gestió dels recursos d'aprenentatge intervenen diferents eines de gestió i accés pròpies de la UOC que, interconnectades amb el Campus, permeten la publicació directa dels recursos d'aprenentatge, així com una actualització constant d'aquests recursos, si escau.

COCO: base de dades de gestió del seguiment de l'edició dels recursos d'aprenentatge propis de la UOC.

DIMAX: base de dades dels recursos d'aprenentatge de la Biblioteca i dels externs a la UOC.

Eina pròpia d'entrada i gestió de les incidències i consultes de la UOC en relació amb la gestió dels encàrrecs d'autoria per a les assignatures.

I, l'eina de nova creació i en la qual està centrada bona part de l'article que ens ocupa, TREX: Traçabilitat de Recursos Externs, que, com el seu propi nom ens

¹ Oberta Publishing: <<http://obertapublishing.com/>>.

indica, permet als diferents actors que intervenen en el procés el seguiment de la seva petició, des que l'equip docent l'entra i la sol·licita, fins que la Biblioteca i els assessors jurídics la validen, i, finalment, els recursos es publiquen a l'aula de cada assignatura.

3. Els drets d'autor

Totes les creacions originals literàries, artístiques i científiques expressades per qualsevol mitjà o suport són objecte de propietat intel·lectual, i pel simple fet de crear-les, s'atribueixen en exclusiva al seu autor un conjunt de drets sobre les creacions, uns drets que es poden classificar en dues categories: drets morals, lligats a la paternitat de l'obra i al respecte de l'obra, i drets d'explotació, de contingut patrimonial (BOE, Ley 21/2014). Els drets d'explotació, que a diferència dels morals, es poden cedir a qualsevol tercer segons la voluntat del titular, són els següents:

Reproducció: és la fixació de l'obra en qualsevol suport que en permeti l'accés i l'obtenció de còpies.

Distribució: és la posada a disposició del públic de l'obra en un suport tangible mitjançant la seva venda, lloguer, préstec, etc.

Comunicació pública: és tot acte pel qual una pluralitat de persones pot tenir accés a l'obra sense distribució prèvia d'exemplars a cadascuna d'elles.

Transformació: és qualsevol modificació de l'obra que derivi en una de diferent.

El fet de publicar recursos per a l'aprenentatge en el Campus Virtual de la UOC implica fer-ne un acte de reproducció i un acte de comunicació pública, ja que es permet que una pluralitat de persones hi tinguin accés a la vegada sense distribució física prèvia. Per tant, això fa que sigui necessari disposar de l'autorització de l'autor o titular d'aquests drets per publicar els recursos.

Com veurem a continuació, les dues grans modalitats de recursos d'aprenentatge a la UOC són els continguts propis i els continguts externs. Quant als primers, els podem publicar lliurement. En canvi, en el cas dels continguts amb titularitat de tercers, serà imprescindible l'autorització del titular de drets per publicar-los. En els apartats següents es detalla què entenem per «recursos propis» i «recursos aliens», i s'examina quina és la gestió necessària en cada cas.

3.1. Recursos d'aprenentatge

Els recursos d'aprenentatge són els continguts de qualsevol tipus que els alumnes de la UOC tenen a la seva disposició per al desenvolupament de l'activitat d'aprenentatge. Es poden distingir dues grans modalitats de recursos: els recursos propis o materials UOC i els recursos externs o de tercers.

3.1.1. Recursos propis

Els recursos propis o materials UOC són els continguts la titularitat dels quals és de la UOC i que, fins ara, tenien un paper central i principal en l'aprenentatge. Equivaldrien als manuals de les universitats presencials. A la UOC, en comptes de fer servir el típic manual de referència, s'encarrega a experts en cada matèria un material a mida per a les necessitats de cada assignatura. En aquests materials s'exposa i s'analitza una determinada matèria i se'n fan dissertacions; tot això es posa a disposició de l'alumne com a contingut docent imprescindible per superar el curs. Segons les necessitats de cada assignatura, el professor responsable de l'assignatura determina si cal o no aquest material propi i, si és així, és possible que se'n necessiti un de nou o l'actualització d'un de preexistent. Quan això s'esdevé, s'encarrega l'elaboració o l'actualització del material a un especialista, que cedirà la totalitat dels drets d'explotació sobre l'obra a la UOC mitjançant la signatura d'un contracte d'encàrrec i cessió de drets d'explotació.

3.1.2. Recursos externs

Els recursos externs són tots els continguts la titularitat dels quals és de tercers i que la UOC fa servir per complementar la docència i donar-hi suport. Aquests recursos constitueixen, des de fa poc temps, l'element principal del sistema d'aprenentatge, i poden ser de qualsevol tipus: recursos literaris, audiovisuals, sonors, fotogràfics i, també, el programari.

Els drets d'explotació d'aquests continguts corresponen als seus titulars, que poden ser els mateixos autors o, el que serà més habitual, les editorials, productores o empreses propietàries que comercialitzen l'obra o producte en el mercat. Tal com s'avançava en el punt anterior, per poder emprar aquesta tipologia de continguts al Campus Virtual de la UOC, és necessari que els titulars dels drets d'explotació ens autoritzin a fer-ho.

En el cas dels recursos que no siguin literaris, és a dir, audiovisuals, sonors, fotogràfics i el programari, des de l'Assessoria Jurídica contactem directament amb els titulars de drets i els demanem l'autorització corresponent per reproduir els continguts dels quals són titulars en format digital i posar-los a disposició en una aula concreta del Campus Virtual de la UOC, a fi que hi puguin accedir uns alumnes concrets i durant un període determinat. Aquesta autorització podrà ser gratuïta o bé a canvi d'una compensació econòmica.

No caldrà sol·licitar-ne l'autorització si els recursos s'han **publicat amb llicències de difusió en obert** (GNU², pensades per a programari, o Creative Commons) o si ja són de **domini públic**, és a dir, aquells casos en què ha

² GNU o General Public License: <www.gnu.org>.

expirat el període d'explotació màxim previst per la llei: setanta anys des de la mort de l'autor.

Pel que fa als recursos literaris, i excepte una sèrie de casos que s'exposaran més endavant, la UOC, a fi de no haver de sol·licitar aquest permís editorial per editorial, recurs per recurs, té un acord amb el Centre Espanyol de Drets Reprogràfics (CEDRO), una entitat de gestió col·lectiva de drets que, com indica el seu nom, gestiona els drets d'explotació de tots els seus associats. Una de les funcions específiques d'aquesta gestió és la intermediació perquè totes aquelles persones o entitats que ho sol·licitin puguin obtenir els permisos d'ús de les obres del seu repertori.

3.1.2.1 Llicències CEDRO³: general i puntual

La UOC, en el seu compromís pel respecte dels drets de propietat intel·lectual, va ser la primera universitat a signar una llicència amb CEDRO. Per mitjà d'aquesta llicència (que internament anomenem «llicència general»), la UOC pot fer servir fins a un 10 % de qualsevol contingut literari del seu repertori a canvi d'una remuneració calculada per curs acadèmic i en relació amb el nombre d'alumnes matriculats de l'assignatura. Partint d'aquests càlculs, s'obté una quantitat global anual que s'ha de pagar, sense detallar el cost individual de cada recurs. La Universitat, en aquest cas, no ha de fer una sol·licitud per recurs, sinó que pot fer servir els recursos que reuneixin aquestes condicions des que ho necessiti i sense haver d'obtenir un permís exprés per a cada cas, però una vegada a l'any ha de reportar a CEDRO la informació necessària per al càlcul de l'import de la llicència.

Tots els continguts que es vulguin emprar que excedeixin aquest 10 % s'hauran de gestionar de forma independent i tenen un cost individual i separat del cost de la llicència general esmentada abans. Aquest cost es calcularà per ús, és a dir, per assignatura, per nombre d'alumnes i per període d'ús del recurs, que normalment correspondrà a un o dos semestres de docència. Són les anomenades «llicències puntuals».

Ara bé, hi ha tres supòsits en què la gestió dels drets d'autor de recursos literaris no es farà per mitjà de l'entitat CEDRO:

- En els casos en què l'editorial o autor titular dels drets ens demanin fer la gestió directament amb ells.
- Quan es tracti de recursos que, per la seva naturalesa o pel règim de publicació que presenten (i sempre tenint en compte els requisits exigibles per

³ CEDRO: <www.cedro.org>.

a una publicació d'acord amb la legalitat), ja es poden publicar lliurement a les aules. Són els següents:

- Les obres que no siguin objecte de propietat intel·lectual.
- Els continguts que estan sotmesos a llicències de difusió en obert, sobretot Creative Commons.
- Les obres que siguin de domini públic.

– Quan es tracti de recursos als quals la UOC té accés mitjançant llicències de subscripció.

3.1.2.2. Creative Commons⁴

Com comentàvem, hi ha recursos que interessen a la UOC per donar suport a la docència i que s'han publicat amb una llicència Creative Commons.

Les llicències Creative Commons són llicències que estan a disposició de qualsevol autor que vulgui autoritzar el públic en general per a determinats usos sobre el seu material, és a dir, l'autor posa les seves obres o prestacions a disposició del públic en règim (més o menys) obert. En tots els casos, mitjançant la publicació per Creative Commons se'n cedeixen, com a mínim, els drets de reproducció i de comunicació pública. A partir d'aquí, s'aplicaran una sèrie de condicions que faran que la llicència sigui més permissiva o més restrictiva.

Les condicions que es poden aplicar sobre una obra són les que s'exposen a continuació, les quals es poden combinar com més convingui:

BY (atribució): permet copiar, distribuir i comunicar al públic l'obra amb la condició necessària d'esmentar l'autor en els crèdits corresponents. Aquesta condició és imperativa, ha de constar a totes les llicències Creative Commons, ja que respon al dret moral de reconeixement d'autoria de l'obra.

No comercial: permet copiar, distribuir i comunicar al públic l'obra, però només per a usos no comercials. Hi entren usos comercials amb autorització expressa del titular de drets, mitjançant una llicència específica.

Sense treballs derivats: permet copiar, distribuir i comunicar al públic únicament còpies exactes (inalterades) de l'obra. No autoritza obres derivades.

⁴ Creative Commons: <<http://es.creativecommons.org/blog/licencias/>>.

Compartir igual: permet elaborar obres derivades (transformació) i la seva distribució o comunicació posterior al públic, però sempre que es faci sota una llicència idèntica a la que tingui l'obra original.

La llicència menys restrictiva, la Creative Commons BY (atribució), autoritza la reproducció, distribució, transformació i comunicació pública de l'obra, per a qualsevol finalitat i per a totes les modalitats d'explotació, amb caràcter gratuït i durant tot el termini de protecció. A partir d'aquí, com més condicions hi afegim més restrictiva serà la nostra llicència, ja que menys usos es podrà fer de l'obra que hi estigui sotmesa. Com menys condicions, més lliure, atès que la capacitat d'actuació sobre l'obra serà més àmplia.

Les possibles combinacions de llicència són les següents:

Atribució – No comercial – Sense obres derivades

Atribució – No comercial – Compartir igual

Atribució – No comercial

Atribució – Compartir igual

Atribució – Sense obres derivades

Atribució

Aquestes llicències permeten, a les universitats en general i a la UOC en particular, disposar de continguts molt bons per dur a terme la seva missió docent. De fet, la mateixa UOC té una política de difusió en obert que es concreta en diverses mesures, entre les quals destaca el fet que els continguts propis de la UOC finalment es publiquen amb llicències Creative Commons i en repositoris d'accés al públic. D'aquesta manera, col·laborem activament en pro de la missió d'accés universal a la cultura amb què la UOC està fermament compromesa.

3.1.2.3. Llicències de subscripció de fonts d'informació de la BVUOC

Les biblioteques universitàries disposen d'un ampli mercat de productes del tipus fonts d'informació electrònica de subscripció, que ha anat creixent i adaptant-se constantment a les necessitats dels usuaris finals. D'altra banda, també és una realitat la coexistència de diferents models d'adquisició o subscripció dels productes: individualment com a institució, fent tractes directes amb el proveïdor extern o bé en l'àmbit consorciat.

La Biblioteca de la UOC ofereix, pel que fa a la seva col·lecció digital, accés a una àmplia col·lecció d'articles de revista i llibres electrònics, subscrit de forma individual o consorciada, en la mesura en què forma part del Consorci de Serveis Universitaris de Catalunya (CSUC)⁵. Totes les subscripcions inclouen unes llicències d'ús que garanteixen que es puguin fer servir els recursos que contenen en el marc de les aules, bé directament des de les mateixes aules, inserint-hi un enllaç, bé accedint-hi des del portal web de la Biblioteca.

Les llicències de subscripció de les fonts d'informació són complexes i podrien ser el tema central d'un altre article. Tal com va recomanar el 2012 la Federació Internacional d'Associacions i Institucions Bibliotecàries (IFLA, 2012), cal gestionar-les amb molta cura, tenint en compte la natura i les necessitats de cada universitat.

4. Gestió dels drets d'autor dels recursos externs a la UOC

4.1. Desenvolupament de l'eina TREX

L'ús de recursos externs per part del personal docent de la Universitat és molt habitual. Sovint acostumen a emprar articles de revista o capítols o parts de llibre per il·lustrar o complementar la matèria de les assignatures. A causa del gran volum d'aquest tipus de recursos, la UOC ha desenvolupat l'eina TREX («Traçabilitat de Recursos Externs»), la qual permet gestionar els recursos externs, tant des de la vessant legal de la propietat intel·lectual com des de la gestió pròpiament bibliotecària.

⁵ www.csuc.cat/ca/biblioteques-cbuc/biblioteca-digital-de-catalunya-bdc-0

UOC Universitat Oberta de Catalunya

Traçabilitat Recursos Externs a l'Aula

Sol·licitud de recurs

* Autor font : Willard Bohn
 * Títol font : The Aesthetics of Visual Poetry, 1914-1928
 Autor fragment : Willard Bohn
 Títol fragment : Joan Salvat-Papasseit
 Pàgina inici : 123
 Pàgina final : 145
 Total pàgines obra : 227
 Publicat a : University of Chicago Press, 1993
 ISBN : 9780226063256
 ISSN :
 Url :
 Fitxer :
 * Assignatures : 17.010 - L'art de l'Àsia Oriental - 7
 87.010 - L'art de l'Àsia Oriental - 2
 82.087 - Miró and the 20th Century Art - 7
 82.088 - Joan Miró: Itineraries and Geographies - 7
 82.089 - Joan Miró and Surrealism - 7
 M3.702 - Patrimoni històricoarqueològic med. cor
 M3.802 - Patrimoni històricoarqueològic med. cor
 M4.806 - Creacions artístiques contemporànies a
 M4.810 - Construccions de gènere contemporànie
 Altres assignatures
 Núm. estudiants : 0
 * Semestre : - Qualsevol -
 Observacions :
 * Camps obligatoris
 Desa Cancela

Versió 1.0 Data implantació DD/MM/AAAA

Figura 3. Sol·licitud de recurs a l'eina TREX

UOC Universitat Oberta de Catalunya

Traçabilitat Recursos Externs a l'Aula

Llista d'assignatures i recursos

* PRA :
 * Assignatura : 04.548 - Museologia i museografia
 Cerca
 Renova
 : Sol·licitud renovada
 : Sol·licitud caducada

Recurs	Url	Estat	Data caducitat
Alexander, Victoria D. (1992): "Un equilibrio delicado: los museos y el mercado"; Museum Internacional, num. 202 (vol.51, nº2): 29-34.	http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001158/115891iso.pdf#115894	Pendent acceptat	28/02/2015
Salvat, J. ; Tresserras, J. (2001) "Cap. 3 - El patrimoni cultural". A: Gestió del patrimoni cultural. Barcelona: Ariel. p. 11-25. ISBN 978-84-344-6643-2.	http://biblioteca.uoc.edu/prestatgeries/artic les/protects/04548/49910.pdf	Pendent acceptat	28/02/2015
Salvat, J. ; Tresserras, J. (2001) "Cap. 3 - Patrimoni i museos en el present". A: Gestió del patrimoni cultural. Barcelona: Ariel. p. 59-79. ISBN 978-84-344-6643-2.	http://biblioteca.uoc.edu/prestatgeries/artic les/protects/04548/49910.pdf	Pendent acceptat	28/02/2015
Bascones, P. ; Carreras, C. (2009): Unas breves consideraciones sobre los museos ante el reto digital, IV Congreso de la CiberSociedad. Crisis analógica, futuro digital.	http://www.cibersociedad.net/congreso2009/es/coms/unas-breves-consideraciones-sobre-los-museos-ante-el-reto-digital/958/	Pendent acceptat	28/02/2015
Base de dades internacional sobre legislació del patrimoni (UNESCO)	http://www.unesco.org/culture/atlases/	Pendent acceptat	28/02/2015
Borjas, Maria (2002). "Cap. 3 - El gran museu del món: Formas de antismuseos". A: La memoria del mundo. Con años de museología. 1990-2000. Gijón, Trea. p. 268-297. ISBN: 84-9704-034-1.	http://biblioteca.uoc.edu/prestatgeries/artic les/protects/04548/49910.pdf	Pendent acceptat	28/02/2015
Carreras Monfort, Cesar ; Munia Caballero, Gloria. "Capítol I - Primeres experiències de la tecnologia informàtica en museus i arxius". A: Patrimoni digital. Barcelona : UOC, 2007. p. 17-40 i 41-57. ISBN 978-84-499-9310-7.	http://biblioteca.uoc.edu/prestatgeries/artic les/protects/04548/49910.pdf	Pendent acceptat	28/02/2015
Davallon, J (1992): Le musée est-il vraiment un média? Publics et Musées, vol.2, pp. 99-123.	http://www.persee.fr/web/revues/home/pre script/article/pumus_1164_5305_1992_num_2_1_1017	Pendent acceptat	28/02/2015
Guichen, G. de. (1995): La conservation préventive: un changement profond de mentalité. En Cahiers d'étude, ICOM-CC.	http://archives.com.museum/study_series_pdf/1_ICOM-CC.pdf	Pendent acceptat	28/02/2015
Izquierdo, P ; Tresserras, J.J. ; Matamala Mellin, J.C. "Manual Hicira". Centres d'interpretació del patrimoni. Diputació de Barcelona, 2005.	http://www.diba.cat/c/document_library/ge t_file?uid=30255069-44ce-4d8c-97e1-553e184249d1&groupId=99058	Pendent acceptat	28/02/2015
Mairesse, F. (2006) : «Ha terminado la historia de la museología? En H. Vieregg, M. Risticoff de Gorgas, R. Schiller y M. Troncoso (eds.), Museología: Un campo del conocimiento. Museología e Historia, Alemania-Argentina, ICOFOM Study Series, 35: 89-96.	http://network.icom.museum/fileadmin/use r_upload/ministes/icofom/pdf/ISS%2035-202006%20History.pdf	Pendent acceptat	28/02/2015
Mairesse, F; Desvallées, A; Deloche, B. (2009): Conceptos fundamentales de la museología. ICOFOM Study Series 36, pp. 95-128.	http://network.icom.museum/fileadmin/use r_upload/ministes/icofom/pdf/ISS%2036-2009.pdf	Pendent acceptat	28/02/2015
Martínez Illa, Sant ; Mendoza, Roser.(2004): E-cultura. TIC i oestió de	http://www.diba.es/documents/330035/330	Pendent acceptat	28/02/2015

Versió 1.0 Data implantació DD/MM/AAAA

Figura 4. Renovació dels recursos d'una assignatura a l'eina TREX

TREX està desenvolupada utilitzant el *framework* de la UOC «FrameUOC» que és un marc de treball que integra un conjunt d'eines emprades en el desenvolupament d'eines de gestió de la UOC. Aquest *framework* està basat en GWT, que és un entorn de desenvolupament enriquit creat per Google⁶. Treballa sobre una base de dades Oracle v. 11, que disposa d'un model de dades definit segons estàndards de gestió documental DIMAX; i les comunicacions entre base de dades i eina de gestió es fan mitjançant serveis web.

L'eina permet saber en tot moment la trajectòria de la sol·licitud que porta a terme el professor, des que fa la petició fins que el recurs està disponible a l'aula. És, per tant, un procés fluid i transparent, tant per a l'usuari com per als administradors. Aquesta aplicació permet, d'una banda, que el professor faci sol·licituds de nous recursos (és a dir, recursos no disponibles a l'aula) i renovi o torni a sol·licitar l'autorització corresponent respecte dels recursos emprats els semestres anteriors. D'altra banda, també permet als administradors realitzar les tasques necessàries per poder fer accessibles els recursos a les aules.

Les funcionalitats disponibles a l'eina, per tant, variaran segons el perfil de l'usuari. Així, el professor podrà sol·licitar un nou recurs o la renovació d'un recurs existent, consultar les sol·licituds realitzades o bé consultar tots els recursos que té l'assignatura. Cal destacar aquesta última funcionalitat, atès que és molt útil per obtenir una fotografia dels recursos externs que es fan servir en una assignatura concreta. Pel que fa als administradors, es distingeixen tres actors dins del procés de gestió dels recursos externs: la Biblioteca, que rep les sol·licituds, valida les dades i fa accessibles els recursos a l'aula; els assessors legals (Assessoria Jurídica a la UOC), que gestionen els drets d'autor i les llicències d'ús dels recursos, i el gestor de pressupost (Gestió Pressupostària a la UOC) que s'encarrega d'acceptar el pressupost de les llicències d'ús dels recursos. Així, doncs, és un procés transversal dins de la Universitat.

4.2. Procés intern de gestió

L'Assessoria Jurídica de la Universitat, juntament amb la Biblioteca, ha establert un calendari per gestionar els recursos externs. Així, els professors que preparen les assignatures poden sol·licitar els recursos fins a tres mesos abans del començament de semestre (juny o novembre).

Un cop els professors introdueixen les sol·licituds (tant de nous recursos com de renovacions), el personal de la Biblioteca les rep, revisa que les descripcions dels

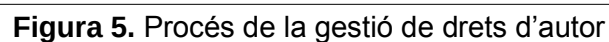
⁶ https://es.wikipedia.org/wiki/Google_Web_Toolkit

recursos siguin correctes i les valida. Just en el moment en què la Biblioteca canvia l'estat de la sol·licitud de «Pendent» a «Validat Biblioteca», l'eina calcula automàticament el tipus de llicència CEDRO del recurs, depenent de si s'ha demanat menys del 10 % d'una obra (llicència general) o més del 10 % (llicència puntual).

Com ja s'ha dit anteriorment, en els casos en què s'hagi demanat més del 10 % d'una obra, l'Assessoria Jurídica gestiona amb CEDRO el preu per poder-ne fer un ús docent. Les peticions en aquest tram passen de «Validat Biblioteca» a «Pendent acceptar pressupost». En aquest punt del procés, Gestió Pressupostària revisa cadascuna de les sol·licituds i accepta o denega el pressupost previst per als recursos. En cas que s'accepti el pressupost, a banda de canviar l'estat de la sol·licitud a «Pressupost acceptat», l'Assessoria Jurídica informará CEDRO de l'acceptació per efectuar-ne la facturació, alhora que canviarà l'estat de la sol·licitud a «Validat Assessoria», a fi que la Biblioteca pugui fer accessible el recurs a l'aula i tanqui la sol·licitud amb l'estat «Sol·licitud acceptada».

Per als casos en què s'hagi demanat menys del 10 % d'una obra, l'Assessoria Jurídica revisa que el càlcul automàtic sigui correcte i canvia l'estat a «Validat Assessoria», a fi que la Biblioteca pugui fer accessible el recurs a l'aula i tanqui la sol·licitud amb l'estat «Sol·licitud acceptada».

Al llarg de tot el procés de gestió dels recursos externs és vital informar de l'estat de la sol·licitud, atès que, d'aquesta manera, el professor podrà saber en tot moment el recorregut de la sol·licitud i preveure quan estaran disponibles els recursos a l'aula o reclamar-los, en cas que la sol·licitud resti aturada. Gràcies a la transparència del treball transversal dels diferents actors que participen en el procés, el professor pot consultar en tot moment l'estat de les seves sol·licituds.

Paral·lelament al desenvolupament i la posada en marxa de l'eina per a la gestió de drets d'autor i llicències d'ús, es treballa en un espai dedicat a la propietat intel·lectual que serà accessible per a tota la comunitat UOC mitjançant el web de la Biblioteca Virtual de la Universitat.

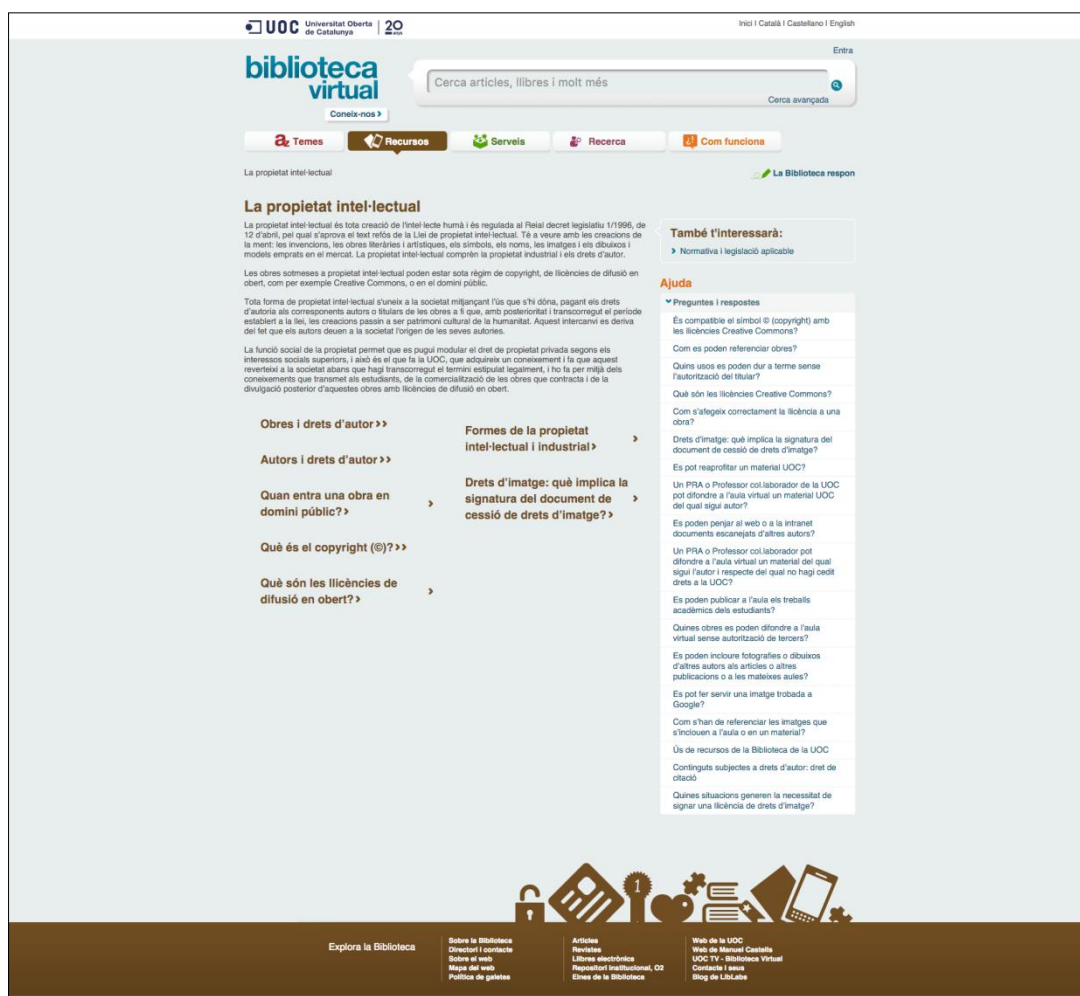

Figura 6. Espai de propietat intel·lectual al web de la BVUOC

La docència en línia comporta, entre altres, un ús i intercanvi elevats de recursos d'aprenentatge entre els professors i els alumnes. La figura del bibliotecari i l'assessor legal es fusionen per tal de poder oferir als professors tota la informació que necessiten per poder fer-ne el millor ús per a les seves assignatures en l'entorn de l'aula. Els docents no són experts en la temàtica, ni necessiten ser-ho, si és la Biblioteca conjuntament amb els assessors legals qui s'encarreguen de cobrir aquesta necessitat.

La Biblioteca, atès que s'encarrega de gestionar els recursos d'aprenentatge i vetlla per l'ús responsable d'aquests recursos, té un paper destacat a l'hora de formar els seus usuaris, bàsicament professors, estudiants, personal de gestió i recercadors (J. C. Fernández Molina; E. Muriel; J. Vives Gracia, i altres, 2011). D'altra banda, cada bibliotecari referent dels estudis als SBA treballa estretament amb els professors fent d'enllaç per assessorar-los i formar-los en l'ús responsable dels recursos i, també, en la necessitat de gestionar els drets d'autor per a l'ús docent en les seves assignatures (S. Cheng i C. Winter, 2014).

L'espai de propietat intel·lectual del web de la BVUOC s'ha treballat juntament amb l'Assessoria Jurídica de la Universitat. D'una banda, l'Assessoria Jurídica ha aportat tots els coneixements legals i pràctics sobre la matèria i, de l'altra, la Biblioteca farà accessible tota aquesta informació des del seu web. Aquest apartat vol esdevenir el punt de referència pel que fa a la informació relacionada amb la propietat intel·lectual, el lloc al qual els usuaris es poden adreçar per ampliar coneixements o bé per resoldre els dubtes habituals.

5. Conclusions

El model d'aprenentatge de la UOC, plenament en línia des dels seus inicis, fa que, a l'hora d'oferir els recursos d'aprenentatge als estudiants, aquests recursos siguin concebuts, en origen, en línia com a primera opció. Des de l'aula, en l'apartat «Els meus materials» i la secció «Materials i fonts de les assignatures», així com contextualitzats dins de les activitats dissenyades per a les assignatures, en el model d'aula centrada en l'activitat, l'estudiant té a la seva disposició tots els recursos d'aprenentatge que necessita per seguir d'una manera correcta l'assignatura i assolir, per tant, les competències definides. La UOC, des de l'inici, per tal de poder oferir els recursos d'aprenentatge des de les aules, dins el marc legal establert, va apostar per les llicències que CEDRO oferia. Actualment, és la forma més àgil que tenim a hores d'ara per fer difusió pública de capítols, parts de llibres i articles que no podem oferir mitjançant la subscripció de fonts d'informació de la Biblioteca. De la mateixa manera, el servei de CEDRO ens permet una gestió àgil i concentrada de recursos externs, cosa que ens simplifica força la gestió dels milers de recursos a què es dóna accés des de les aules del Campus virtual de la UOC.

La UOC ha anat fent evolucionar el sistema de gestió, control i accés dels recursos. No ha estat fàcil, perquè es tracta d'un procés en què hi ha interrelacionats diferents actors que pertanyen a diferents operatius o àrees de l'organització, i els *tempos* i els mitjans tecnològics hi han tingut un paper molt important. Amb el desenvolupament de l'eina TREX, hem aconseguit alinear tot el procés i fer-lo més eficient, atès que hem concentrat els diferents circuits existents fins ara, els hem simplificat i, al final, oferim un servei totalment transparent envers l'usuari, que li permet conèixer en tot moment l'estat de la seva petició: des que ho demana, mentre passa per la Biblioteca, per l'àrea de l'Assessoria Jurídica, per CEDRO, per Gestió Pressupostària, i fins que es fa accessible a l'aula.

L'eina, de nova creació, neix amb la voluntat de cobrir les necessitats actuals de tot el procés i la gestió dels recursos d'aprenentatge. No és per això una eina tancada, sinó que ha d'anar adaptant-se a l'evolució de la gestió dels recursos d'aprenentatge, així com creixent i millorant d'acord amb els nous possibles escenaris que puguin anar sorgint en el món de l'accés i la difusió dels recursos d'aprenentatge des de les aules. És, per tant, una eina que forma part del pla de millora contínua de la Biblioteca de la UOC.

Bibliografia

BOE. Ley 21/2014, de 4 de noviembre, por la que se modifica el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, aprobado por Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, y la Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil [en línia]. <www.boe.es/boe/dias/2014/11/05/pdfs/BOEA201411404.pdf>

CERVERA, A. «Document Management in the Open University of Catalunya (UOC) Classrooms». *DLibMagazine*. Volum 16, núm. 7/8 (2010, juliol-agost). <<http://dx.doi.org/10.1045/july2010cervera>>

CERVERA-FARRÉ, A. [et al.]. «Hacia el *liaison librarian*: transformación de servicios para dar apoyo a la docencia en la Biblioteca de la UOC». *El profesional de la información*. Volum 24, núm. 2 (2015), pàg. 121-129. <<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/41341/?locale=ca>>

CEDRO. <www.cedro.org/>

Creative Commons. <<http://es.creativecommons.org/blog/licencias/>>

CSUC: Corsorci de Serveis Universitaris de Catalunya. Biblioteca Digital de Catalunya. <www.csuc.cat/es/bibliotecascbuc/bibliotecadigitaldecatalunyabdc>

GNU. General Public License [en línia]. <www.gnu.org/copyleft/gpl.html>

Google Web Toolkit [en línia]. <http://es.wikipedia.org/wiki/Google_Web_Toolkit>

FERNÁNDEZ MOLINA, J. C.; MURIEL, E.; VIVES GRACIA, J. [et al.]. «Copyright and e-learning: professors' level of knowledge about the new Spanish law». *Aslib Proceeding*. Volum 63, núm. 4 (2011), pàg. 340–353. <<http://hdl.handle.net/10760/16017>>

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) (2012). «Cuestiones clave para el desarrollo de colecciones con recursos electrónicos: una guía para bibliotecas» [en línia].

<www.ifla.org/files/assets/acquisitioncollectiondevelopment/publications/electronicresourcesguidesp.pdf>

Oberta Publishing. <<http://obertapublishing.com/>>

UOC (2015). Model educatiu [en línia]. <www.uoc.edu/portal/ca/universitat/modeleducatiu/index.html>